

Deres referanse**Vår referanse****Dato**Solrun Figenschau Skjellum
Journalnummer 0513/20

27.11.2020

Sak: Innspill til nasjonal handlingsplan for bærekraftsmålene

NIVA takker for invitasjon til idédugnad for bærekraftsmålene og gir med dette våre innspill til den nasjonale handlingsplanen for bærekraftsmålene. Vi svarer her på tre av de fem spørsmålene Kommunal- og moderniseringsdepartementet har stilt.

Målgruppe og mål: Hvem skal handlingsplanen rette seg mot og hva skal vi oppnå?

NIVA mener nøkkelen til å nå bærekraftsmålene er bred, helhetlig og kunnskapsbasert innsats. Handlingsplanen bør derfor rette seg både mot aktører som gjennomfører eller legger til rette for tiltak, og kunnskapsmiljøer som bidrar til nødvendig kompetanse og forskning på tiltak og virkemidler. Dette betyr at handlingsplanen bør rette seg mot:

- Forvaltning (statlig, regional og lokal) og andre deler av offentlig sektor, næringsliv og sivilsamfunn
- Instituttsektoren, universitets- og høyskolesektoren, grunnskole og videregående skole.

For noen av målene bør også befolkningen være en viktig målgruppe. Dette er relevant for flere av de klima- og miljørelaterte målene, spesielt nr 12 om ansvarlig forbruk. Det kan derfor være hensiktsmessig å identifisere ulike målgrupper for ulike mål.

Det nasjonale arbeidet med bærekraftsmålene bør støtte opp under og komplettere andre politiske målsetninger for 2030. I NIVA er vi spesielt opptatt av at bærekraftsmålene styrker de nasjonale klima- og miljømålene og støtter opp under grønn omstilling.

De 17 bærekraftsmålene kan være i konflikt med hverandre. Den nasjonale handlingsplanen bør ha som mål å legge til rette for helhetlig og balansert forvaltning og gi prioriteringssignaler til andre målgrupper der dette er relevant. Planen bør også legge til rette for nye typer samarbeid, enten det er på tvers av forvaltningssektorer, offentlig-privat samarbeid og transfglig forskning (involvering av ikke-akademiske aktører). Bærekraftsmål 17 om samarbeid bør derfor være sentral i handlingsplanen.

Problembeskrivelse: Hvilke utfordringer står i veien for å nå bærekraftsmålene i Norge innen 2030? Hvilke dilemmaer møter din sektor, og hvordan skal vi løse disse dilemmaene?

NIVAs visjon er "forskning for en bærekraftig framtid», men mest sentralt for oss er bærekraftsmålene 6, 11, 12, 13, 14, 15 og 17. På et nasjonalt nivå er vi opptatt av en

forvaltning som ser disse målene i sammenheng. Vi har notert oss og setter pris på miljøforvaltningens arbeid med å koble klima og naturmangfold, men ønsker oss en bredere diskusjon. Vann er eksempelvis en faktor som ofte oversees i debatten om skog som klimatiltak (www.niva.no/en/projectweb/surfer). Vi minner også om at FNs klimapanel har påpekt at bærekraftsmålene for klima og vann er blant de som kan ha betydelig «negativ overlapp/trade-offs». Klima- og miljøspørsmål bør videre kobles med næringsmål for å sikre både blå og grønn økonomisk vekst (mål 8).

For å håndtere slike komplekse sammenhenger og finne gode løsninger, trengs tverr-sektorielt samarbeid i forvaltningen. I tillegg er det behov for tverrfaglig forskning og tverrfaglig forskning som involverer forvaltningen (transfaglig forskning). Forvaltningen må få tilført ressurser for å delta i slik forskning. For å sikre forvaltningsrelevant forskning som støtter opp under oppnåelse av bærekraftsmålene, vil også andre former for science-policydialog være viktig. NIVA foreslår en årlig kunnskapskonferanse mellom forsknings- og forvaltningsmiljøene. En slik konferanse kan med fordel komme i forkant av og gi innspill til utlysninger i NFR.

Forskningsrådets "Store, tverrfaglige Forskerprosjekt" må utformes slik at også instituttsektoren kan delta fullt ut i disse ettersom instituttsektoren i større grad enn universitets- og høgskolesektoren utfører anvendt forskning. Når 50 % av finansieringen må dekkes av forskningsinstitusjonen, blir dette i praksis en forskningsmekanisme rettet på universitets- og høgskolesektoren.

Vi er videre kjent med at regional- og lokal forvaltning etterspør følgeforskning for å finne de gode løsningene. Dette kom også fram i innspillsmøte for handlingsplanen. Regional- og lokal forvaltning har begrensede ressurser. Det bør ses på muligheten til å innføre tilskuddsordninger knyttet mot utvikling av regionalt/lokalt kunnskapsgrunnlag for bærekraftsmålene for å identifisere gode løsninger og vurdere effekt av disse. Ordningen kan gjerne stille krav til regional kunnskapsspredning og/eller samarbeid.

I mange sammenhenger vil forvaltningen også ha behov for raskere utredninger enn et flerårig forskningsprosjekt og/eller rask sammenstilling av kunnskapsgrunnlag på tvers av bærekraftsmålene. I slike sammenhenger kan hyppigere anvendelse av rammeavtaler og/eller forskningsunntaket i anskaffelsesregelverket, støtte opp under bærekraftsmålene.

I NIVA mener vi næringslivet har en viktig rolle i arbeidet med å ivareta vann og akvatiske økosystemer. Vi deltar i flere næringslivsinitiativ som fremmer løsninger for bærekraftsmålene, som eksempelvis UN Global Compacts nasjonale havplattform. Ifølge PWCs rapport Bærekraft 100 fra 2020¹ har imidlertid ingen av de 100 største norske selskapene bærekraftsmål 6 om rent vann eller 15 om livet på land på listen over tre viktigste bærekraftsmål, og kun to sektorer har 15 livet under vann på topplisten. Vi mener det er behov for en styrket næringslivsinnsetning for spesielt vann og økosystemer. Utvikling av relevante indikatorer (se under) og rapporteringskrav for disse, kan øke oppmerksomheten i næringslivet. En utredning av vann- og naturrisiko etter modell av klimarisikoarbeidet kan ytterligere redegjøre grunn for en næringslivsinnsetning. Arbeidet med å styrke næringsrettet forskning bør fortsette.

¹ <https://www.pwc.no/no/publikasjoner/baerekraft-100.html>

Norges bistandsarbeid har i dag lite fokus på rent vann (mål 6). Behovet for tilgang til rent vann og sanitære forhold er forsterket under Covid-pandemien. Integrert vannforvaltning vil være en viktig del av den globale gjenoppbyggingen etter Covid. Vi mener derfor arbeid med rent vann bør styrkes i det norske bistandsarbeidet.

Måling/rapportering: Hvordan kan handlingsplanen bidra til bedre måling og rapportering i din sektor?

Norge har i dag statistikk for 60 av bærekraftsindikatorene. Vi er svært positive til at det har blitt besluttet å utvikle flere indikatorer der dette er mulig. Indikatorene for flere av NIVAs fokusområder mangler, bl.a. for målene 6, 14 og 15. NIVA har i likhet med andre forskningsmiljø tilgang til mye data gjennom ulike forsknings- og overvåkingsprogram. Det er imidlertid behov for å sammenstille, strukturere og potensielt komplettere disse dataen. Et nasjonalt prosjekt for å kartlegge databehov og datamangler for å kunne rapportere på bærekraftsmålene er nødvendig. Et slikt prosjekt bør gjennomføres i samarbeid med forskningsmiljøer, forvaltning og brukerne.

Tiltak: Hvilke konkrete forslag til tiltak bør regjeringen vurdere i handlingsplanen?

Vi har nevnt flere konkrete tiltak i teksten over, bl.a.:

- Forskning: satsing på tverrfaglig og transfgaglig forskning (involvering av ikke-akademiske aktører) og økte ressurser til forvaltningen for å kunne delta i forskningsarbeid. Redusert egenandel i NFRs store tverrfaglige utlysninger for å legge til rette for deltakelse fra instituttsektoren.
- Tilskuddsordning for styrket kunnskapsgrunnlag for tiltak og virkemidler på regionalt og lokalt nivå.
- Mer bruk av rammeavtaler og forskningsunntaket i offentlig sektor.
- Næringslivssatsing på vann og økosystemer. Kan bl.a. omfatte rapporteringskrav til næringslivet på bærekraftsmål 6, 14 og 15, utredning av vann- og naturrisiko etter modell av klimarisikoarbeidet og økt satsing på næringsrettet forskning.
- Nasjonalt prosjekt for å kartlegge databehov og datamangler for å rapportere på flere indikatorer for bærekraftsmålene i samarbeid mellom forskningsmiljø, forvaltning og brukere.
- Opprettelse av nye samarbeidsarenaer og mer offentlig-privat samarbeid, samt en årlig kunnskapskonferanse

Med vennlig hilsen

Greta Bentzen
Administrerende direktør

NORSK INSTITUTT FOR VANNFORSKNING

Telefon: +47 911 54 937

E-post: greta.bentzen@niva.no